

МАКЕДОНСКАТА ДРЕВНА МЕДИЦИНА

Од книгата на Ангелина МАРКУС

ХИПОКРАТОВА ЗАКЛЕТВА

Во часот кога стапувам меѓу членовите
на лекарската професија свечено
се обврзувам дека својот живот
ќе го ставам во служба на хуманоста.

Кон своите учители ќе покажувам должна
благодарност и почитување.

Својата професија ќе ја извршувам
совесно и достоинствено.

Најголема грижа ќе ми биде здравјето
на мојот пациент.

Ќе ги почитувам тајните на тие
што ќе ми се доверат.

Со сета своја сила ќе ги одржувам честа и
благородните традиции на лекарската професија.

Монте колеги ќе бидат мои браќа.

Во вршењето на должностите кон болните
на мене нема да делуваат никакви обзир, вера,
националност, раса, политичка или класна припадност.

Од почетокот апсолутно ќе го почитувам
човечкиот живот.

И под закана нема да дозволам монте
медицински знаења да се искористат
спротивно на законите за хуманоста.

Ова го ветувам свечено,
повикувајќи се на својата чест.

Во времето на Филип и на Александар, во IV македонски век, филозофските и медицинските школи биле најразвиени. Цела тајфа на врвни лекари ги лекувале раните на Филип II, а уште поголема била тајфата на царските лекари во придружбата на Александар. Лекарите од двете најславни лекарски фамилии на Аристотел и на Хипократ го прошириле лекувањето на ранетите од фалангата и на припадниците на соседните народи на државата на Македонците. Интересен е податокот дека синот Александар прв ги извидувал раните на Филип и давал најдобри прогнози: "Не жали се Филипе за една рана на ногата, осврни се на успехите на битките, набрзо ќе го збоднеш коњот на победите", го тешел Александар, а тоа го правел и со своите во фалангата. Лично и прв ги извидувал раните и го препорачувал лекувањето на Тесал, Филон и на другите лекари.

ВО АЛЕКСАНДРИЈА ГЛАВНАТА МЕДИЦ



АПОЛОН, БОГОТ НА МЕДИЦИНАТА, ВО ОРО СО МУЗИТЕ



АХИЛ ГО ЛЕКУВАЛ МАХАОН

Традицијата на царски лекар во Македонија, како и на патувачките лекари, беспрекорно се одржувала и тие се организирале и во освоениите земји, особено во Рим, каде што пред контактот со македонската медицина не постоело никакво сознание за лекувањето. И во Атина немало некое видно искуство во однос на ова. За слабите новородени деца одлучувал советот на градот, а најчеста одлука било тие да се фрлаат од највисоките ѕидини. Нормално, град со толку хетери не можел да го зголеми бројот на своето население. Уште повеќе, наместо лекувањето тие го усовршувале убивањето со отров. Ксенофон и Платон го опишале Сократовото усмртување со кукута, во Атина. Таа густа жолта течност, подготвена од билка, многу брзо му ги здрвила нозете, му го стврднала јазикот, му ја замаглила свеста. Сепак, Сократ јасно го искажал својот став дека не се плаши од смртта кога е спроведена од судии со закон. Хипократовата заклетва го обврзува лекарот да не дава отров.

Законите во Македонија ги заштитуваат болниот, фамилијата и народот. Патувачките лекари насекаде доаѓале сами или со своите помошници. Со себе носеле торба со лекови и со инстру-

менти. Прво ги средувале хигиенските услови. Топла вода, чисти крпи, проветрување, оган за стерилизација на инструментите, сè тоа се подготвувало. Принципот бил ист, болеста се ширела по земја, преку воздух, се сузбивала со оган, се гаснела и се измивала со вода. Само породувањето го вршела жена со искуство. Тоа не се сметало за болест и не се повикувале патувачките лекари. До неодамна, по селата жените бабици го водеа домашното породување и ги подучувале младите мајки како да зајакнат заедно со породот. Патронажната служба отсекогаш постоела.

Интересно е и тоа што им се помагало и на животните, од луѓе кои за тоа биле приучени со искуството, најчесто овчари. Дедо ми, со нас полн двор внучиња, секој ден имаше работа. Кога меѓусебе ќе се испотепавме тој крвавењето го запираше со иситнет тутун. Скршената нога ја местеше со летва и ја завиткуваше со коноп натопен во белка од јајце. Кога се разболеа од маларија ме однесе во мочуриштето на Црна Река, каде што лежее биволите, за да ми се залепат пијавици, да ми ја исцедат "лошата крв". Понекогаш за слични ситуации и тој имаше улога на патувачки лекар.

Болниците, лекарските ординации,

БИЛА ФОРМИРАНА ИНСКА ШКОЛА



ОДИСЕЈ НОСЕЛ ЛУЗНА ОД РАНАТА КОЈА, ЦАРСКИТЕ ЛЕКАРИ ОД ПАРНАС, ВО ПАЛАТИТЕ НА ДЕДО МУ, МУ ЈА ЗАЗДРАВИЛЕ

аптеките си ја вршеа работата во лекувањето на болните како во најдревните македонски времиња. Паралелно со нив тука минувале и патувачките лекари. Царски лекар се станувало, пред сè, ако човекот бил од лекарска фамилија, тоа бил најучениот, најспособниот човек, кој се докажал и се истакнал меѓу сите лекари.

Музите, нереидите и обичните мајки Македонки ја прават врската меѓу боговите и луѓето, раѓајќи херои и цареви, богато обдарени за спроведување на божествената медицина, музика и секој вид божествена уметност, кои низ македонската реалност се претвора во научност. Сфаќањето дека царевите некогаш биле богови се согледува низ еповите на Хомер.

Околу, во кругот на Беломорското крајбрежје, сите племиња ги воде кралеви со боговско потекло. Агамемнон, Ахил, Одисеј, Патрокло, Парис - Александар, Хектор воде десетгодишна борба околу Троја за Елена, сестрата на Диоскуриите Плејади, а ѕвездите на небото биле близу до боговите. Многу смртни божества Зевс ги направил бесмртни. Меѓу нив, најголем број се оние кои ги лекувале боговите, кои самите биле лекари и ја лекувале својата војска или имале свои царски лекари во придружбата.

Микенците Менелај и Агамемнон ги

лекувале Махаон и Полидејрон, синовите на Асклепио. Патрокло го лекувал Ахил. Ахил го лекувал Махаон. Одисеј носел лузна од раната која, царските лекари од Парнас, во палатите на дедо му, му ја заздравиле. Поврзаноста на древните племиња ја прави и самата медицина. Исти лекари лекувале разни кралеви.

Микенците не се Ахајци. Тие се Ахилејци со заедничко потекло од македонските Аргивци. Македонската царска лоза од Арг се проширила на Пелопонез. Во Новиот Арг продолжила македонската царска традиција, најдолго одржана, како монархија во Спарта и во Теба. Македонците од Пела ги надживеале и нив и Атина во Ахаја или во Ахилеја. Поради тоа краевите во Илијада имаат ист царски лекар, како и сите македонски цареви.

Потеклото на сите од подножјето на Олимп е исто. Македонско кај Менелај, Ахил, Одисеј, Астеропеј и Хектор.

Долговечноста на првите македонски кралеви се должи на доброприменетата медицина по кралските куќи. Долговечноста на кралските лекари е уште поголема. Така, Хипократ со својата фамилија ги лекувал македонските кралеви Пердика II, Архелај I, Орест, Европ, Павзание, Аминта III. На Аминта III, покрај Хипократ, царски лекари му биле предците на Аристотеловата медицинска фамилија, таткото Никола, дедото Махаон, прадедото... Назад во древноста овие лекари ѝ претходеа на Хипократовата медицина. Особено на дворот во Еге и во Пела, во времето на Архелај и претходно со стотици години назад до првите кралеви во Македонија.

Во четири ипол илјадагодишниот долг царски континуитет македонската наука и медицина допираат до митолошките претстави. Таму, меѓу првите божества, лекарите Аполон и Асклепио, се наоѓаат корените на македонската медицина. Од тогаш секој цар си имал и царски лекар, лекарска школа и медицинска практика. Во времето на Филип и на Александар, во IV македонски век, филозофските и медицинските школи се најразвиени. Цела тајфа на врвни лекари ги лекувале раните на Филип II, а уште поголема била тајфата на царски лекари во придружбата на Александар. Лекарите од двете најславни лекарски фамилии на Аристотел и на Хипократ го прошириле лекувањето на ранетите во фалангата и на припадниците на соседните народи на државата на Македонците.

Интересен е податокот дека синот Александар прв ги извидувал раните на Филип и давал најдобри прогнози: "Не жали се Филипе за една рана на ногата, осврни се на успесите на битките, набрзо ќе го збоднеш коњот на победите", го тешел Александар, а тоа го правел и со своите луѓе во фалангата. Лично и прв ги извидувал раните и го препорачувал лекувањето на Тесал, Филон и на другите

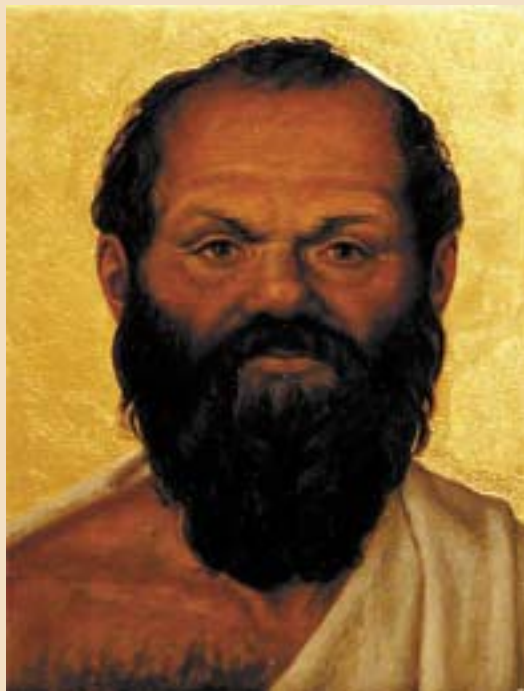
лекари. Антипатар и Касандар во Пела ги наследиле лекарите од Филип и Александар до Филип V и Персеј.

Македонската медицина во Александрија се развила врз системот на Аристотеловите списи од физиката. Халдејците и Магите од Вавилон и од Египет, кој се викал Мисир, си нашле свое место во Александриската библиотека, покрај Теофраст и Менон, учениците на Аристотел. Нивните списи за билките, за лековите, за лекувањето како фармацевтско знаење, го сублимирале знаењето по медицина од Македонија, ја продолжиле македонската традиција во школите и кај царските лекари. Во Александрија била формирана главна медицинска школа, која ги собирала лекарите од разни краеве и острови.

Херофил од Хадлкедон, Ерасистрат ги проучил срцето и сензитивните нерви,



НАД НЕБОТО НА АТЛАНТ СЕ ГЛЕДААТ ЗОДИЈАЧКИТЕ ЗНАЦИ



КСЕНОФОН И ПЛАТОН ГО ОПИШАЛЕ СОКРАТОВОТО УСМРТУВАЊЕ СО КУКУТА, ВО АТИНА

Клеомбарат и Медија му биле лекари на Селеук I во Антиохија. Птоломеј бил лекуван од Хрисип, тој имал своја школа како и Филин, Серапиони, како Хераклид од Тарент, Аполоние од Китија, како Бер кој работел за Антиох Сотер во Вавилон.

Цели триста години македонската Птоломејска династија во Александрија ги унапредувала филозофијата, медицината, астрономијата и другите науки. Научници од Сицилија преку Македонија до Вавилон и Мисир се школувале во Александрија. Филон од Лариса, Птоломеј, Еургет, Антиох внимавале кој ќе раководи со Александриската библиотека. Тоа биле: Теофраст, Калимах, Ератостен, Еригон, Аполодер, Зенодот, Аристофон, Аристарх, Кратет. Тука се школувале Евклид, Архимед, Аполоние од Пергам, Еадем, Хилен, Херон. Од Александрија произлегле многу царски лекари, кои подоцна биле царски лекари и во Рим и во Александрија. Царски лекар на Клеопатра бил Аполодар, а воспитувач Никола. На Марко Антоние, а пред него и на Цицерон од 124 до 60 год. пр. Хр. придружен лекар им бил Асклепијад од Битинија. За време на Нерон, Трајан, Марко Аврелис, Комод и другите императори добивале лекари од Александриските школи. Тоа се царските лекари Гален, Сорен, Диокло и други лекари.

Од Александрија низ светот не се пренела само медицината, туку се пренеле и имињата на римските богови, но не се променило името на Аполон - богот на медицината. Од Александрија, со науките во Рим пристигнала и прагматиката на Дионисие од која Варон и

Марко Теренције учеле за да го создадат латинскиот јазик, кој ќе остане како продолжувач на богатата македонска култура. На Римјаните не им биле познати ниту хигиената, ниту фармацијата, ниту медицината. Се задушувало тоа малку што го добиле со Етрурците. Всушност, Етрурците се тие кои ја согледале блискоста со Македонија и преку Александрија воведувале наука, писмо, просвета. Развојот на македонската медицина бил условен од потребата да се лекуваат ранетите од војните кои многу често се воделе, да се лекуваат изгладнетите, мачените и прогонетите христијани, болестите кои со себе ги носеле освојувачите од туѓите народи, како епидемии и осиромашување. Од сè тоа заштита е медицината.

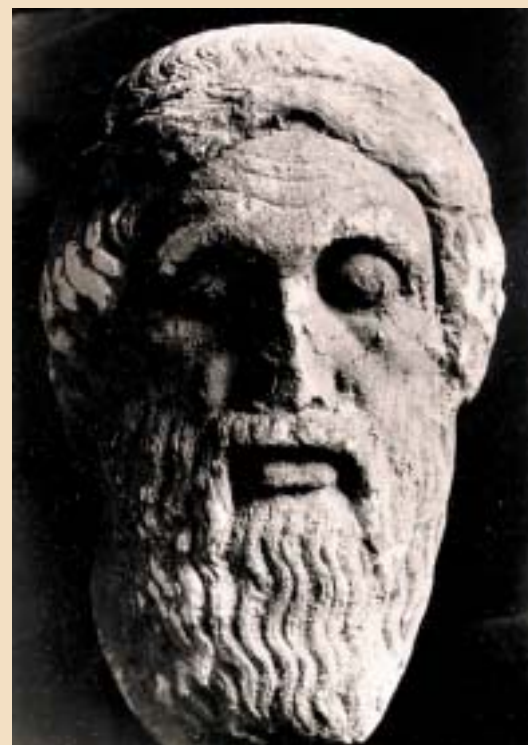
Долго време не ми беше јасно како тоа Хипократ ја воспоставувал врската меѓу Вселената и човекот и како тоа четирите елементи се исти принципи и за светот и за човекот. Потоа согледав како во небото над Македонија, во свездијата, си нашле бесмртни места многу смртни божества. Херакло со лавот. Диоскурите во близнаци, Асклепио со змија... Уф! Па, тоа е зодијакот и хороскопот. На Македонците им била јасна врската на медицината како врска на човекот во природата и во Вселената. Питагора извршил влијание на Хипократ со филозофијата на бројките. Хипократ знаел за бројката 12, како значајно место во митологијата, астрономијата, астрологијата, религијата и Вселената. Тоа се 12 знаци на зодијакот, 12 месеци во годината, 12 апостоли, 12 генерали на Александар, како 12 херојства на Херакло, 12 часа на денот, 12 години на детството, 12 племиња кои ги обединил Филлип во Македонија...

Сепак, најважно е дека деновите на годината (365) се поделени по триесет дена, ни даваат 12 месеци утврдени на календар и временски интервали или сезони во кои различно се однесува организмот и неговата отпорност на болести, односно имунитетот.

Бројката не е само квантум, туку израз на односи, на хармонија на силите и на свездите кои дејствуваат врз здравјето на човекот. Така мислел Хипократ. Таа мисла уште повеќе ја разработиле бројните научници во Александрија. Ним им била јасна бројката 60 - како минути, како секунди, како денови, помножена со 6 ни ја дава годината, од 360 дена во годината како 360 степени од кругот, 360 цркви во Охрид. Тоа е хармонијата во природата и во бројките. Месечината влијае на плимата и на осеката, па како да не влијае на здравјето и на луѓето. Воздушниот притисок, сончевата топлина, ветерот, дождот, плодородието на земјата и ете нè назад во прапочетокот како архе, кога уште првите луѓе свртени кон небото ги барале знаците за опстанок.

Медицинските божества и медицинската астрологија ги подучувале научниците што да прифатат за напредок на човекот. Знаците, бројките, законите, науките, луѓето, сите си нашле место во свездието.

Во Кокино, пред извесен период, е откриена древна опсерваторија стара околу 4.000 години. Македонската цивилизација ги проучувала свездите за да направи календар за времето за земјоделието. Тоа се истите луѓе кои повеќе од шест милениуми не го измениле својот ген. Поради тоа, музата Уранија се за-



НИЗ ЕПОВИТЕ НА ХОМЕР СЕ СОГЛЕДУВА СФАКАЊЕТО ДЕКА ЦАРЕВИТЕ НЕКОГАШ БИЛЕ БОГОВИ

нимавала со астрономија, астрологија и пророштво.

Македонскиот хороскоп си нашол место во еден мозаик за Херакло, каде што во централниот круг се претставени атрибутите и сферно сликите на неговите херојства. Лавот, бикот, вепарот, хидрата, Посејдон како водолија, близнаци и други мозаични слики соодветствуваат на општиот хороскоп поврзан со судбината и со иднината на луѓето во комбинација со болестите.

(продолжува)